

Ecologisch slootschonen in de veenweide

Erf

Droogte

Wateroverlast

Uitspoeling

Afspoeling

Drinkwater

Slootbeheer

Voor een goede wateraan- en afvoer in veenweidegebieden is het onderhoud van watergangen essentieel. Maar ook rekening houden met de ecologie rondom de sloot is belangrijk. Dit vereist maatwerk. Koeien & Kansen-deelnemer Marinus de Vries heeft hier veel ervaring mee.

Probleem

Waterbeheer is vooral gericht op een goede doorstroming van watergangen en sloten (figuur 1). Belangrijk natuurlijk, maar daarbij wordt niet altijd voldoende rekening gehouden met de ecologie van watergangen. Dit gaat ten koste van de flora en fauna van de watergang en de oevers en slootkanten tenzij de werkwijze bij slootschonen wordt aangepast.

Figuur 1 Kenmerkend voor de veenweidegebieden zijn talrijke watergangen en sloten.

Oplossing

Bij het schonen van een sloot is het belangrijk dat je zo veel mogelijk rekening houdt met de aanwezige flora en fauna. Het bodemprofiel en de hierin groeiende plantenwortels moet je zo min mogelijk beschadigen zodat ze na het onderhoud weer door kunnen groeien (figuur 2). Bovendien moeten waterdieren de kans krijgen om te vluchten en terug te keren naar het water. Een deel van de waterplanten mag gerust blijven staan. Sloten moet je liefst niet meer frezen met een slootkantenfrees, maar alleen nog maar maaien. Doe dit bij voorkeur met een maaikorf of ecoreiniger, een maaibalk met opvoerhark.

Het is belangrijk om het maaisel zo veel mogelijk uit de slootkant te plaatsen. Laat het minimaal 48 uur liggen zodat waterdieren de kans te krijgen om terug te keren naar de sloot. Daarna is het wenselijk het slootmaaisel af te voeren, of met een wallenfrees te hakselen. Bagger in sloten kun je met een baggerpomp verwijderen (figuur 3). Dit heeft bovendien het voordeel dat eventueel uit- of afgespoelde meststoffen opnieuw op het land komen.

Figuur 2 Perceelsloot toe aan onderhoud.

Figuur 3 Baggeren met een baggerspuit brengt tevens 'verloren' meststoffen terug op het land.

Stabiele sloten

Ecologische beheer op veenweidegrond vraagt om stabiele sloten met stevige slootkanten. Je moet oppassen dat door het onderhoud van sloten geen afkalving en grondverlies optreedt. Gemiddeld is het wateroppervlak nu al zo'n 18%. Te veel variatie in het slootwaterpeil, zoals hoge zomerpeilen, heeft hier geen gunstig effect op. Afkalving komt meestal doordat de sloot niet op de juiste manier wordt geschoond of gebaggerd. Bij maaien moet je beschadiging van het talud voorkomen.

Ook agrarische natuurbeheerverenigingen zetten zich in voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Boeren die maatregelen treffen die bijdragen aan de waterkwaliteit kunnen via deze collectieven een vergoeding krijgen vanuit het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer stelsel (ANLb).

Ervaringen en leerpunten uit de praktijk

Koeien & Kansen-deelnemer Marinus de Vries in Stolkwijk (Zuid Holland) past ecologisch sloot-schonen en ecologisch randenbeheer toe. Marinus ziet dat het ecologische beheer de ecologie van de sloot en de slootkanten bevordert. Door dit beheer worden de slootkanten daadwerkelijk armer aan nutriënten. Dit komt ook omdat hij zorgvuldig is met het toedienen van mest. Er is overigens wel een nieuwe ontwikkeling die zorgen baart en waar je met je inspanningen op ecologisch slootbeheer niet zo veel antwoord op hebt namelijk de ondergedoken waterplanten in de sloot die tegenwoordig worden weggevreten door de Amerikaanse rivierkreeft. "Hierdoor zijn de sloten inmiddels helemaal leeg en in doodlopende sloten zie je zomers snel blauwalg ontstaan", merkt De Vries op.

Marinus De Vries.

Vanuit het randenbeheer, in feite uitgesteld maaibeheer, mag Marinus de randen pas na 15 juni maaien. "Ik kan deze slootranden prima meemaaien met de tweede snede als deze ten minste na 15 juni valt. Maar bij een vroege eerste en tweede snede blijven de slootkanten langer staan en groeit er snel te veel massa. Dit geeft verruiging, waardoor kleinere kruiden minder kans krijgen", vult De Vries aan. Als het maaisel te oud wordt om mee in te kuilen betekent dat voor Marinus een extra werkgang om het apart te verwerken in ronde balen. Hij gebruikt dit dan als voer voor jongvee en droge koeien.

Figuur 4 Een slootkant zoals we ze graag zien.

Ecologisch beheer van sloten en slootkanten is goed voor de waterkwaliteit en de biodiversiteit (figuur 4), maar het stabiel houden van sloten is daarbij een belangrijke randvoorwaarde. Marinus raadt aan om te baggeren en/of te maaien bij groeizaam weer na een beweiding. De zode is dan het stevigst en heb je sneller hergroei. De bagger uit de sloot kun je gebruiken om afkalving tegen te gaan, of op te heffen. Maar dat heeft volgens hem weinig zin, omdat de bagger dan snel terug de sloot inloopt.

Het uithalen van sloten moet zorgvuldig gebeuren; zeker niet te diep! Als je door een 'veenplaat' gaat dan zakt de boel in. Als je daarna weer gaat baggeren loopt de sloot onmiddellijk weer vol. Dit vraagt veel ervaringskennis. "Generieke regels bestaan niet. Iedere sloot is verschillend", volgens De Vries.

Ecologisch beheer is maatwerk. Het betekent niet dat je alles maar kan laten staan; belangrijk is dat de slootkanten wel afgevreten of gemaaid worden. "Ik laat dus af en toe wel een streepje staan voor libellen", geeft Marinus aan.

De BedrijfsWaterWijzer (BWW) beoordeelt en adviseert over zeven aandachtsgebieden: erf, droogte, wateroverlast, uitspoeling, afspoeling, drinkwater en slootbeheer.

De ontwikkeling van de BWW is onderdeel van het project Koeien & Kansen (info@koeienenkansen.nl) in opdracht van o.a. het ministerie van I&W.

